

УДК 330.341.1(477+061.1ЄС)

Мокій А.І.,* Полякова Ю.В.**

ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ІНСТИТУЦІЙНИХ ПРИНЦИПІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ ТА ЄС

Інноваційний розвиток країн ЄС на початку ХХІ століття ґрунтується на низці установлених принципів та дієвих механізмів, що покликані забезпечити конкурентоспроможність європейської продукції на світовому ринку та здатність протистояти у конкурентній боротьбі з США та Японією.

Як показує досвід країн ЄС, акценти інноваційного та науково-технічного розвитку змістилися у бік структурної перебудови економіки країн-членів, інвестування розвитку галузей п'ятого та шостого технологічних укладів (мікроелектроніки, біоінженерії, матеріалознавства, телекомунікацій, фізики) та міжнародного співробітництва з асоційованими членами та іншими європейськими країнами.

Найбільш значущими засадами функціонування інноваційної економіки в країнах ЄС є:

- чітка правова основа та регламентація інноваційної політики та механізмів її стимулювання;
- ефективний розподіл праці між країнами-членами ЄС;
- співробітництво в галузі науки і техніки між науково-дослідницькими центрами, вищими навчальними закладами та бізнесом, що дозволяє врахувати локальну специфіку;
- мобільність наукових кадрів для створення пропозицій висококваліфікованих спеціалістів;
- гармонізація технічних норм і стандартів;
- пристосування інноваційної діяльності та патентної системи до потреб малого і середнього бізнесу;
- пов'язаність інноваційної політики із глобальними проблемами у сфері енергетичної, екологічної, продовольчої безпеки;
- фінансування інноваційних проектів з державного бюджету;
- розширення системи пільгового оподаткування інноваційної діяльності (наприклад, пільги отримують компанії, що інвестують у впровадження нової техніки, устаткування, технології лише після введення нової техніки в експлуатацію).

Як відомо, інноваційна політика ЄС характеризується гнучкістю, системністю та оперативним реагуванням на зовнішні виклики, одночасно залишаючись підпорядкованою загальною стратегічною метою.

Можна побачити, що перераховані вище принципи забезпечують безпосереднє практичне застосування та ефективні результати. Так, підтримка та можливість практичної комерціалізації власних наукових розробок призводить до вагомих ефектів інноваційної активності - у Німеччині інноваційна фірма «Товариство Макса Планка» з чисельністю

* доктор економічних наук, професор кафедри міжнародних економічних відносин, проректор Львівської комерційної академії

** кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин Львівської комерційної академії

працюючих 15 осіб отримала щорічний дохід біля 20 млн. дол. Глобальні виклики у міжнародній економіці визначають пріоритети у виділенні коштів для реалізації програм «Заводи для майбутнього», «Європейські енергоефективні будівлі», «Європейські зелені автомобілі» - потужного імпульсу розширення дослідницьких програм у промисловості.

Саме тому навіть часткова імплементація зазначених принципів у науково-технічну та інноваційну діяльність України залишається актуальною, і сприяє розвитку інноваційної інфраструктури, залученню іноземних інвестицій, входженню вітчизняних суб'єктів у єдиний європейський дослідницький простір, патентуванню науково-технічних розробок за кордоном та подальшому продажу ліцензій, проникненню на закордонні ринки високотехнологічної продукції, інноваційній активності малого та середнього бізнесу та проведенню спільних наукових досліджень. Міжнародне співробітництво повинно сприяти комерціалізації науково-технічних досягнень, оскільки основною проблемою для вітчизняних винахідників при позитивній динаміці патентування винаходів залишається їх практичне застосування.

Проте реалізації зазначених перспектив заважають такі нерозв'язані проблеми, як:

- відсутність зовнішньої компоненти науково-технічної та патентно-ліцензійної політики в Україні;
- незіставність результативності інноваційної діяльності, коли найменше інноваційно розвинені країни ЄС Греція та Португалія мають показник інноваційної активності підприємств у два рази вищий, ніж в Україні;
- домінування у взаємовідносинах України та ЄС торговельних пріоритетів, що проявляється у товарно-сировинній експортній спеціалізації України на європейських ринках;
- несформованість внутрішнього середовища для захисту інтелектуальної власності в Україні;
- невідповідність наукової та освітньої систем європейським стандартам.

Існуюче розходження у поглядах і реакції держави на підтримку інноваційної діяльності у період світової фінансової кризи, яке проявляється у фінансуванні витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт (в Україні фінансування у 2008 р. за рахунок державного бюджету збільшилося лише на 7,6% і становило 3,9 млрд. грн., одночасно фінансування за рахунок інших джерел скоротилося). Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю за цей же період, знизилася до 1397 або до 13% загальної кількості проти 1472 і 14,2% у 2007 р.

На противагу, незважаючи на кризу, витрати компаній ЄС на дослідження та розвиток зросли у 2008 році на 8,1%, випередивши США – 5,7%, Японію – 4,4%. На нашу думку, збереження рівня інвестування у наукові дослідження у кризовий період дозволить компаніям вийти з нього більш міцними.

До 2015 року ЄС планує удвічі збільшити фінансування інноваційних досліджень як на національному, так і на європейському рівнях. Рейтинг конкурентоспроможності 2009-2010 рр. за оцінкою Всесвітнього економічного форуму показує, що п'ять країн – інноваційних лідерів ЄС входять до 10-ти найбільш конкурентоспроможних.

Враховуючи викладене, доцільним вбачається налагодження взаємного співробітництва у сфері інноваційної та науково-технічної діяльності між Україною та країнами ЄС, особливо прикордонних регіонів шляхом проведення спільних наукових досліджень та їх координації, співробітництва вітчизняної та європейської науки, участі вітчизняних підприємств у рамкових програмах, адаптації позитивного європейського досвіду. У подальшій співпраці потрібно орієнтуватися на зближення як інноваційної політики загалом, так і базових інституційних принципів, що її визначають.